I. Bosman Voorzitter VNO-NCW Regio Arnhem-Nijmegen 19-07-2021	Hartelijk dank voor het toesturen van de omgevingsvisie. Laat ik beginnen met jullie te complimenteren met de uitgewerkte visie waarbij jullie de brede opgaven die er liggen hebben weten te combineren. Arnhem is een prachtige stad met mooie identiteit die we graag behouden en waar we als bedrijfsleven aan meewerken. Graag willen we jullie nog een paar punten meegeven (als antwoord op vraag 1): • Wij zijn blij om te lezen dat er extra wordt ingezet op de energietransitie. Arnhem heeft een sterk innovatief energiecluster en zoals je weet, zien we graag dat onze stad en regio zichzelf daarmee breder gaan onderscheiden. Bij de schatting van woningen (en dus ook bereikbaarheidsopgave en groen en cultuur) vragen wij jullie rekening te houden met een mogelijk hoger scenario. De clusters trekken zowel studenten als medewerkers aan. We hebben de afgelopen jaren gezien dat Rijkswaterstaat vaak het lage scenario voor de drukte op de A12 heeft aangehouden en dat door toenemende groei de stad slecht bereikbaar is geworden. Wij hopen dat jullie juist kiezen of op zijn minst voorsorteren op het hogere scenario van groei. • Als bedrijven dragen we bij aan het klimaatneutrale doel van de stad. Zoals burgers hierin gefaciliteerd worden vragen wij hiervoor ook facilitering voor de bedrijven en bedrijventerreinen, zodat zij dit haalbaar en betaalbaar en waar mogelijk in gezamenlijkheid kunnen doen. Voor individuele ondernemers zijn stappen vaak te groot, dus samenwerking is essentieel. • In de omgevingsvisie wordt gesproken over droogte, wij vragen u daarnaast ook rekening te houden met momenten van te veel water, actueler kan het bijna niet... En hierin een dynamisch beleid te voeren. • We hebben de afgelopen jaren gezien dat er woningen gebouwd zijn naast (zware) industrie. Dit geeft mogelijk op den duur problemen. Aan de ene kant kan het bedrijven belemmeren om te groeien, of op zijn minst terughoudend te zijn in verdere investeringen wanneer de druk toeneemt. Aan de andere kant, weten niet alle kopers (burgers) van deze woningen wat het betekent om naast bedrijven die 24/7 door moeten gaan te wonen. Veel problemen kunnen voorkomen worden door deze woonvergunningen zorgvuldig, met het oog op duurzame groei mogelijkheden te plannen. • In de omgevingsvisie wordt een korte stap gemaakt naar windturbines en zon op dak. Wij adviseren hierin een duidelijke overlap met de RES te maken. Koelte in de stad gaat niet samen met een grote wens voor veel zon op dak. Dit trekt juist enkel meer warmte aan. Hier moet ook nagedacht worden over groen op dak en wat hiervoor nodig is (dakverzwaring, verzekeringen etc). Koelte en meer zonnepanelen zijn nu tegenstrijdig en een toekomstige ondersteuning in de vorm van subsidie zou met beide rekening moeten houden. • Wij zijn blij om te lezen dat er blijvend ingezet wordt op de verbinding met Duitsland in het bijzonder de ICE Berlijn. Wij helpen hier graag bij.	Pag. 30, pag. 53-55 Pag. 44 Pag.30, pag. 46 Pag 53.

	• In de omgevingsvisie wordt aangegeven de hoogte in te gaan. Prima ontwikkeling. Ook het combineren van kantoorpanden met woningen is hierin een logische stap. Wij willen wel graag meegegeven dat bij renovatie/nieuwbouw de prijzen voor ondernemers betaalbaar moeten blijven ook in de binnenstad, omdat zij anders alsnog op andere plekken zich zullen vestigen. • Gezondheid & Sport is een belangrijke pijler voor een vitale stad. Wij helpen hier graag bij door bedrijfssport blijvend te stimuleren. O.a. door Nederland Onderneemt Vitaal: https://www.nlom.nl/vitaal/ Als laatste geven we graag aan dat wij altijd bereid zijn om met jullie in gesprek te gaan. Liever eerder (gedurende het denk proces) dan als het document al klaar is. Voor nu hopen wij dat jullie met onze opmerkingen verder kunnen en als er vragen zijn neem vooral contact op.	Aandachtspunt bij uitwerking van de visie Aandachtspunt bij uitwerking van de visie
Joost Wools Voorzitter GOW (Samenwerkingsverband Arnhemse Woningcorporaties) & Regiomanager Portaal Arnhem 26-07-2021	N.a.v. het lezen van (concept) Omgevingsvisie Arnhem 2040 zouden wij graag het volgende willen terug geven: Wij zijn erg verheugd te lezen dat er in dit vergezicht van Arnhem plek is voor iedereen. Het streven naar een inclusieve en vitale stad en het zorgen voor passende woonruimte voor alle Arnhemmers heeft een goed plek in deze visie. Als woningcorporaties (Vivare, Portaal en Volkshuisvesting) zetten wij ons al jaren in om in leefbare wijken betaalbare en gezonde woningen te bouwen en beheren voor Arnhemmers met een kleine portemonnee. Goed om te lezen dat ook de Arnhem Oost aanpak terug komt. Het gaat bij deze aanpak om langdurige inzet met een lange adem waarbij we het al gauw over een generatie hebben (18-20 jr). Ook wij ondersteunen de ambitie om te streven naar veilige en gemengde wijken waar een mix van koop en huur, jong en oud, rijk en arm is terug te zien. Er zit bij ons als corporaties ook een zorg. Naast inzetten op een goede mix in Arnhem Oost (en zuid) zou deze ambitie ook voor Arnhem Noord moeten gelden. In Arnhem Noord voldoen de wijken nog beperkt aan de definitie gemengde wijk met een goede mix. In deze wijken is er geen of nauwelijks sociaal bezit. Wij zouden graag zien dat het toegroeien naar gemengde wijken met een goede mix ook in Arnhem Noord plaats vind. Kijkend naar de kaartbeelden zien we dat nu niet terug. Om toe te groeien naar die inclusieve en vitale stad vinden wij dit wel nodig. Bij deze de vraag om de geschreven ambitie explicieter terug te laten komen in de kaartbeelden voor Arnhem Noord.	Pag. 72-77
H.R. van der Doe Voorzitter Stg. Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) 08-09-2021	Binnenkort behandelt uw raad het voorontwerp Omgevingsvisie. Graag geven wij u daarbij, mede namens OKA, het volgende mee. Afgelopen jaar heeft StAB namens de ondernemers op de open bedrijventerreinen deelgenomen aan een aantal bijeenkomsten over de koers van de Omgevingsvisie. StAB heeft toen geconstateerd dat de materie in die bijeenkomsten ver afstaat van de dagelijkse problematiek op de bedrijventerreinen. Aanleiding om ons heel direct door de ambtelijke projectleiding te laten informeren over de mogelijke consequenties van de Omgevingsvisie voor ondernemers. Hoewel dit heeft geleid tot meer	

	duidelijkheid, blijft dit voorontwerp van de Omgevingsvisie een abstract document, waarin vooral uiting wordt gegeven aan ambities die in de ogen van StAB niet aansluiten bij de hedendaagse praktijk op de open bedrijventerreinen. Deze terreinen huisvesten voor het merendeel mkb, dat zich niet direct herkend in de ambities die de hoofdlijn vormen in de Omgevingsvisie. Daarbij speelt ook de grote zorg van StAB en daarmee van de gevestigde bedrijven over de huidige kwaliteit van de open bedrijventerreinen. Uiteraard begrijpen wij dat de Omgevingsvisie betrekking heeft op de lange termijn en dat het daarbij past om invulling te geven aan een toekomstvisie op een leefbaar Arnhem. Toch zijn wij benieuwd hoe uw raad de teloorgang van de verouderde open bedrijventerreinen binnen de kaders van de Omgevingsvisie een plek geeft. Met name voor de bedrijventerreinen Het Broek en RijnPark zou er, ook in het proces van de Omgevingsvisie, een antwoord moeten komen op de vraag hoe die terreinen toekomstbestendig te maken, zonder dit 'in beton te gieten' of te transformeren ten gunste van wonen. Heel concreet brengen wij u onder de aandacht dat ons in het voortraject van de Omgevingsvisie duidelijk is gemaakt dat deze gebaseerd wordt op bestaand beleid. Dat maakt dat we ervan uitgaan dat alle huidige bedrijfsactiviteiten overeind blijven. Bedrijven mogen bij vergunningaanvragen niet onbedoeld en onnodig worden opgezadeld met extra regels. Bedrijven zijn gebaat bij snelheid en duidelijkheid; StAB vindt dit dan ook een voorwaarde. Wij gaan er ook vanuit dat de ambities van de economisch agenda en de visie Werklocaties niet botsen met de Omgevingsvisie.	Pag.80
H. Schimmel en M. Gerritsen BPD Bouwfonds Gebiedsontwikkeling 08-09-2021	Met belangstelling hebben wij kennis genomen van uw Omgevingsvisie 2040, zoals deze onlangs als voorontwerp ter visie is gelegd. Vanwege onze betrokkenheid bij huidige en geplande woningbouwprojecten in de stad en onze bijzondere belangstelling voor en focus op Arnhem, beschouwen wij ons niet alleen als belanghebbende als het gaat om de toekomst van de fysieke leefomgeving van stad en ommeland, maar ook als partner in en van de gemeente. Als het gaat om woningbouwvraagstukken zitten wij vanuit dezelfde betrokkenheid aan diverse landelijke, provinciale en gemeentelijke tafels. Wij maken dan ook graag van de gelegenheid gebruik om een reactie kenbaar te maken ten aanzien van de Voorontwerp-Omgevingsvisie 2040 van uw gemeente. Wij richten ons daarbij primair op het thema wonen. U mag onze zienswijze lezen als een vanuit onze praktijkervaring ingegeven bespiegeling op de voorgenomen ruimtelijke en programmatische koers van uw gemeente, zonder dat wij daarmee direct een aanpassing van de visie beogen. Graag maken wij van de gelegenheid gebruik de volgende zienswijzen met u te delen. De Omgevingsvisie gaat uit van een aanzienlijke groei van het aantal inwoners de komende jaren. Teneinde deze groei aan inwoners te kunnen accommoderen, benoemt de visie een verwachte woningbouwopgave van ongeveer 16.000 woningen tot 2040. Waar deze raming van de opgave exact op is gebaseerd blijkt ons inziens niet uit de visie; wel is duidelijk dat de verwachte vraag is geënt op de huidige demografische ontwikkelingen en woningmarktsituatie. Dat ligt voor de hand, de huidige	

	situatie is immers het vertrekpunt voor de lange termijnopgave. Anderzijds zet de Omgevingsvisie wél een langjarige koers uit tot 2040, hetgeen ons inziens het verkennen, beoordelen én ruimtelijk en programmatisch vertalen van meerdere (groei)scenario's noodzakelijk maakt. Daarbij vinden wij het goed en nodig om in de Arnhemse Omgevingsvisie meer rekenschap te geven van de in regioverband geconstateerde kwantitatieve en kwalitatieve vraag naar woningen en de ruimtelijke vertaling, programmering en prioritering hiervan in de visies van regiogemeenten. Het volgende houdt hiermee verband. De Omgevingsvisie zet aldus een duidelijke kwantitatieve koers uit. De kwalitatieve strategie laat zich ons inziens lastiger lezen. In de omgevingsvisie wordt de huidige 'Arnhemse identiteit' als belangrijkste basis benoemd voor het ruimtelijke beleid van de komende jaren. In de visie wordt deze identiteit ons inziens terecht (onder meer) ontleend aan de vele Arnhemse groene wijken en de inbedding van de stad in een prachtig landschap, hetgeen een grote aantrekkingskracht heeft en een vestigingsvoorwaarde is voor veel nieuwe bewoners en bedrijven. Naar onze tevredenheid zet Arnhem ook de komende jaren de stad nadrukkelijk op de kaart onder de noemer 'Arnhem groen en creatief'. De vraag is echter of de uitvoering van de Omgevingsvisie hieraan bijdraagt als de locatiekeuze van woningbouwlocaties in ogenschouw wordt genomen. Uw gemeente kiest in de visie wat betreft nieuwe woningbouwlocaties namelijk uitsluitend voor binnenstedelijke herontwikkeling. Hoewel wij het principe 'inbreiden voor uitbreiden' in de basis onderschrijven, is de rigide toepassing ervan in de Omgevingsvisie in onze ogen lastig uitlegbaar en onvoldoende onderbouwd. In de praktijk betekent uitvoering van de visie dat de eerstkomende jaren – op de afronding van Schuytgraaf na - slechts grootschalige woningbouw op inbreidingslocaties zal plaatsvinden, zoals Spoorzone Oost, Bestuurskwartier en Coehoorn en Kronenburg / Vredenburg. Hoewel inbreidingslocaties niet per definitie hoogstedelijk en met vooral appartementen hoeven te worden ingevuld, stelt de Omgevingsvisie impliciet dat Arnhem daar met haar verdichtingsstrategie wel voor kiest teneinde ook aan andere ambities als klimaatadaptatie te kunnen voldoen. Uitvoering van de Omgevingsvisie levert daardoor de eerstkomende jaren bij een - door ons verwachte - gedifferentieerde woningvraag in Arnhem vooral woningen op in eenzijdige, stedelijke woonmilieus, waarvan wij van mening zijn dat dit aanbod niet aansluit op de geconstateerde marktvraag en bij de door de gemeente gewenste positionering van de stad als groene stad in landschappelijke setting. Naar ons idee gaat de Omgevingsvisie voorbij aan het feit en onze ervaring dat locaties aan de stadsrand kunnen worden ontwikkeld mét inzet en juist behoud van de aanwezige (landschaps)kwaliteit voor de toekomst. Onze ervaring is dat aanwending van locaties aan de rand van de stad, waarbij vanzelfsprekend rekening moet worden gehouden met de daar aanwezige landschapskwaliteiten, op het niveau van de stad als geheel meer kunnen bijdragen aan doelstellingen als duurzaamheid, behoud van biodiversiteit, hittebestendigheid en betaalbaarheid dan binnenstedelijke projecten. In dit kader betreuren wij dan ook, dat tijdens de publieke voorbereiding van deze visie slechts een drietal mogelijke toekomstscenario's is verkend, die alle zijn gebaseerd op hetzelfde kwantitatieve	Pag. 22-24 Pag.33 Pag. 11-15

	programma én op hetzelfde kwalitatieve uitgangspunt dat verdere uitbreiding van de stad – hoe gering en passend deze ook zou kunnen zijn – niet aan de orde is in de ogen van de gemeente. Een kritische kanttekening bij het in de visie geschetste participatietraject en daarmee draagvlak voor deze visie is in onze ogen daarom wel op zijn plaats: de input afkomstig van participatie zal voor de gemeente wellicht bruikbaar zijn, maar verliest in onze ogen waarde aangezien de wezenlijke keuze om al dan niet over te gaan tot uitbreiding van de stad, niet is voorgelegd aan stakeholders. Tegen de achtergrond dat er in ieder geval bij ons twijfel bestaat over de vraag of voldoende inbreidingsruimte in de stad aanwezig is om de geplande 16.000 woningen tot 2040 te accommoderen, had ons inziens een betere inschatting van het ruimtebeslag moeten worden gedeeld en daarmee ook het scenario van (beperkte) uitbreiding van de stad onderwerp van gesprek met stakeholders in de stad moeten zijn. Ons inziens zou het hoe dan ook goed zijn te overwegen vanaf heden binnenstedelijke herontwikkeling te combineren met beperkte uitbreiding van de stad, uiteraard rekening houdend met de landschappelijke kwaliteiten die de rand van de stad kenmerken. Niet alleen komt dat de diversiteit van het nieuwe woonaanbod ten goede, immers kunnen op deze manier gelijktijdig verschillende woonmilieus worden aangeboden. Ook geeft dit minder druk op en overmatige uitstroom naar de ‘kleinere’ regiogemeenten, die wel een gewenst buitenstedelijk woonmilieu kunnen aanbieden. Wij zien deze tendens al in bijvoorbeeld onze woningbouwplannen in Elst en Huissen. Maar net zo belangrijk is de u bekende noodzaak om op korte termijn tot versnelling van woningbouw te komen, vooral in stedelijke groeiregio’s. Onze ervaring is dat de omstandigheden rondom binnenstedelijke herontwikkeling zodanig complex zijn en de financiële impact (ook voor de gemeente) zo groot is, dat versnelling op deze locaties een stuk langer duurt en lastiger is dan op uitbreidingslocaties. Onze ervaring met het feit dat de door uw gemeente - in onze ogen overigens terecht – geformuleerde ambitieuze doelstellingen ten aanzien van bijvoorbeeld betaalbaarheid en duurzaamheid op binnenstedelijke locaties nog lastiger verenigbaar zijn met overige doelstellingen, ondersteunt ons standpunt. Wil de gemeente voldoen aan de huidige woningbehoefte, dan zal zij dat in onze ogen op korte en zelfs middellange termijn niet bereiken met (uitsluitend) de aangewezen binnenstedelijke woningbouwlocaties. De omgevingsvisie spreekt zich zeer ambitieus uit ten aanzien van een flink aantal sectorale thema’s. Uw constatering dat een stapeling van ambities vraagt om het maken van keuzes, onderschrijven wij – mede op basis van onze lopende projecten in de stad - ten zeerste. Wanneer alle in de visie uitgesproken ambities ongewogen worden gestapeld in de Arnhemse fysieke leefomgeving, komen projecten niet van de grond. Wij willen er daarom voor pleiten al in de omgevingsvisie duidelijkheid te scheppen over de mogelijke uitwisseling van sectorale ambities, met wellicht een duidelijke ondergrens bij elke ambitie. Voor de kans van slagen van de ruimtelijke uitvoering van de visie is het van het grootste belang duidelijk aan te geven waar op welke wijze ambities kunnen worden gecombineerd zonder aan de gewenste kwaliteit in te boeten.	Aandachtspunt bij de uitwerking van de visie

	In het verlengde hiervan constateren wij dat Arnhem zich wil onderscheiden in de Groene Metropoolregio Arnhem - Nijmegen. Het zou in het kader van de Omgevingsvisie goed zijn om hier meer duiding aan te geven. Op welke wijze kan en wil Arnhem zich onderscheiden, welke positie neemt Arnhem in ten opzichte van de regio en wat betekent dat voor de woonopgave en de ruimtelijke opgaven van de stad? Wij zijn benieuwd of en hoe de geschetste kwantitatieve en kwalitatieve Arnhemse woonopgave zich verhoudt tot de regionale plannen en ambities van de Groene Metropoolregio. Tot slot merken we op dat wij een verdere uitwerking van de visie in een uitvoeringsparagraaf inclusief gemeentelijke rol en instrumenten én in een concreet toetsingskader voor nieuwe initiatieven onontbeerlijk vinden. De Omgevingsvisie richt zich met het formuleren van gebiedsuitwerkingen nu vooral op de (her)ontwikkeling van een viertal binnenstedelijke gebieden. Wij vragen ons af welke mogelijkheden voor woningbouw resteren buiten deze gebieden en op welke wijze een afweging plaatsvindt ten aanzien van concrete initiatieven op in de visie niet concreet genoemde locaties, zowel wat betreft de inhoud van initiatieven als wat betreft de prioritering / planning. Wij gaan ervan uit dat u onze reactie op waarde weet te schatten en betrekt bij uw afwegingen in de besluitvorming om te komen tot een vastgestelde Omgevingsvisie. Vanzelfsprekend zijn wij bereid om een toelichting te geven op onze zienswijze.	Pag. 23 Pag. 77-81
A. Ferwerda en J. Blasweiler Arnhemse Bomenbond 09-09-2021	Hierbij willen wij graag **een eerste reactie** geven op het Voorontwerp-Omgevingsvisie van de Gemeente Arnhem. Naar onze mening dient in de Omgevingsvisie (nadrukkelijker) opgenomen te worden, dat: - het areaal van de **bosdelen** van parken, landgoederen en bossen in de gemeente Arnhem vergroot moet worden, o.a. omdat Nederland veel te weinig bosgebieden heeft. - meer ruimte voor bosdelen en groenterreinen in Arnhem Zuid ontwikkeld zal moeten worden.1 - kleine dieren, vogels en insecten ook de stad zelf bewonen. Deze zullen beter beschermd moeten worden in o.a. de beheer- en ontwikkelingsplannen van de Gemeente Arnhem. - de onttrekking van grondwater ten behoeve van de industrie, landbouw en drinkwatervoorziening zal geleidelijk aanmerkelijk moeten verminderen. In plaats daarvan zal gezuiverd rivierwater meer aangewend moeten worden. - (houtgestookte) biomassa verbranding en mestvergisting als energiebron niet langer toegestaan zal worden in de gemeente Arnhem. Deze ernstige luchtvervuilende energiebronnen mogen op geen enkele manier een rol spelen in de warmtevoorziening van woningen, bedrijven, warmtenetten en instellingen.	

	- de luchtkwaliteit in Arnhem en omgeving aanmerkelijk zal moeten worden verbeterd (is nu in de Omgevingsvisie nergens opgenomen en uitgewerkt!) . - de geluidsoverlast voor de bossen en natuurgebieden langs de A12 en A50 veel te groot is en aanmerkelijk verminderd moet worden met geluidschermen. - In de energietransitie hoofdstukken wordt te eenzijdig gemikt op zon- en windenergie. Nadrukkelijk moeten andere (toekomstige) duurzame energie bronnen vermeld worden. - het instellen van zonneparken in en nabij de bossen en landgoederen van Arnhem en Deelen zijn tegengesteld aan de gewenste versterking van de natuur in deze gebieden. Zonnepanelen zullen veel meer op daken aangebracht worden. - Zonnepanelen kunnen ook goed langs de A12 en A50 geplaatst worden in combinatie met geluidsschermen.	
H. Dijkema en B. van Es Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen 09-09-2021	Met veel interesse hebben wij kennisgenomen van het voorontwerp omgevingsvisie Arnhem 2040. Het doel van de visie is het schetsen van heldere kaders voor de ontwikkeling van Arnhem in een veranderende wereld. Een doel waar wij als regionaal bureau voor toerisme graag bij aansluiten en waarin wij een belangrijke rol zien weggelegd voor de toeristische sector. Een sector die zich met 1,6 miljard aan directe bestedingen en ruim 25.000 banen in de regio Arnhem Nijmegen kan meten met de bouw- of landbouwsector. In het voorontwerp omgevingsvisie Arnhem 2040 wordt toerisme voornamelijk genoemd in verband met herinneren en herdenken van de Tweede Wereldoorlog, het zogenaamde ‘herinneringstoerisme’. Een belangrijk thema waar wij als regionaal bureau voor toerisme ook veel aandacht aan besteden, niet in het minst door ons partnership met de Liberation Route en de Airborneregio. Arnhem en omgeving bieden echter meer dan enkel dit thema en toerisme kan breder ingezet worden als middel bij het realiseren van lokale opgaven in termen van economie, werkgelegenheid, leefbaarheid, duurzaamheid en een aantrekkelijke woonomgeving. Toerisme heeft namelijk niet alleen betrekking op bezoekers van buitenaf. Uit onderzoek blijkt 70% van het toeristisch en recreatief bezoek bestaat uit de vrijetijdsbesteding van inwoners uit de eigen stad en regio. Wij willen u derhalve vragen om het toerisme en de toeristische sector breder mee te nemen in uw visie. Onderstaand treft u een aantal aandachtspunten op het gebied van toerisme en recreatie voor Arnhem en de regio. Wij hopen u hiermee in staat te stellen om het toerisme een meer prominente rol geven in de visie, zodat Arnhem ook in de veranderende wereld aantrekkelijk blijft voor bezoekers en bewoners. Koester en omarm toerisme. Te vaak krijgt toerisme pas politieke aandacht als het over de negatieve gevolgen gaat: zo draagt de drukte op sommige plekken bij aan het beeld dat toerisme overlast veroorzaakt. Dat zorgt er ook voor dat de belangrijke bijdrage die bezoekers leveren aan de lokale economie en werkgelegenheid op de achtergrond raakt. Door gericht beleid, met oog voor de belangen van inwoners én ondernemers, van	

	natuur én recreatie, van economie en stikstof, wordt toerisme niet langer een doel op zich, maar een middel om de ambities van de stad en de regio te realiseren. De mogelijkheden van het zakelijk toerisme blijven benutten De regio Arnhem Nijmegen kenmerkt zich door een hoge mate van bedrijvigheid in de sectoren: health & hightech, energy, food en duurzaamheid. Stuk voor stuk sectoren met een innovatief karakter en een krachtig toekomstperspectief. Deze bedrijvigheid, gecombineerd met de natuurlijke omgeving en gunstige ligging, maakt Arnhem uitermate geschikt voor zakelijke evenementen. Om optimaal gebruik te maken van dit potentieel is het van belang dat het aanbod (congres- en vergadercentra en hotelcapaciteit), nu en in de toekomst, aansluit bij de (potentiële) vraag. Het zakelijk toerisme is namelijk van groot belang voor Arnhem, zij zorgt voor innovatiekracht en versterkt de aantrekkingskracht voor bewoners en bedrijven. Duurzaamheid als gezamenlijke opdracht Duurzaamheid is voor de toeristische sector geen noviteit meer. (Potentiële) bezoekers verlangen dit ook van de sector: van hotels met ‘green keys’ tot restaurants met lokale producten. Denk daarbij ook aan het stimuleren van reizen met het openbaar vervoer als alternatief voor de auto, of de trein als alternatief voor het vliegen naar Europese steden. Sustainable development goals (SDG) moeten ook vertaald worden naar beleid op lokaal niveau. Wij adviseren om onder andere deze doelstellingen mee te nemen in de toeristische ambities. Regionale samenwerking op het gebied van toerisme vormgeven Om de toeristische ambities te realiseren is regionale samenwerking, met meer slagkracht en democratische legitimatie, essentieel. De Groene Metropool Regio (opgave ‘de Ontspannen Regio’) is een belangrijk regionaal orgaan dat o.a. op toeristisch, recreatief en cultureel gebied inzet op de kracht van het samenwerken. De belangrijkste regionale trekpleisters, voorzieningen en landschappen hebben namelijk per definitie een gemeentegrensoverschrijdende functie. Voor inwoners en bezoekers biedt het mozaïek van kwaliteiten in de regio de basis voor ontspanning, welbevinden en vrijetijdsbesteding. Wij roepen u op om bij het vaststellen van deze visie rekening te houden met gemeentegrens overschrijdende vraagstukken en dit op regionaal niveau te organiseren. Wij hopen met deze aandachtpunten de nodige informatie te hebben gegeven om toerisme breder op te nemen in de omgevingsvisie Arnhem 2040. Mocht u naar aanleiding van bovenstaande aandachtspunten vragen hebben dan zijn wij uiteraard meer dan bereid om deze te beantwoorden.	

W. Ewalds Hogeschool van Arnhem en Nijmegen 09-09-2021	**Kunt u zich in het algemeen vinden in de Omgevingsvisie? Waarom wel, waarom niet?** Over het algemeen kan de HAN zich vinden in de Omgevingsvisie en de thema's die daarin zijn benoemd. De thema's sluiten in veel gevallen aan op de inhoudelijke thema's waar de HAN op inzet met de Zwaartepunten Health (dat zich richt op het verkleinen van sociaal-economische gezondheidsverschillen), Sustainable Energy & Environment en Smart Region. Twee zaken behoeven ons inzien nadere aandacht. A. We missen het thema Arnhem als studiestad. Aan dit thema wordt door de gemeente en kennisinstellingen gewerkt in "Arnhem Studiestad". Arnhem Studiestad is een samenwerkingsverband dat is voortgekomen uit de City Deal Kennis Maken in Arnhem. In Arnhem Studiestad werken de gemeente Arnhem, ROC RijnIJssel, Hogeschool van Hall Larenstein, ArtEZ en de HAN samen. Voor Arnhem Studiestad zijn de volgende doelstellingen vastgesteld: • Leveren van een bijdrage aan het interessant maken (profileren) van Arnhem als studiestad, voor aankomende, zittende studenten en alumni. • Leveren van een bijdrage aan de rijke leeromgeving (buiten de schoolmuren) door middel van gezamenlijke cross-over projecten. De projecten zijn over het algemeen gericht op maatschappelijke uitdagingen van de stad en haar omgeving, waarbij vraagstukken integraal opgepakt worden en "over de eigen grenzen van de opleiding en organisatie" heen kijken. • Leveren van een bijdrage aan de unieke samenwerking tussen de kennisinstellingen en haar studenten. Met name de ambitie voor een goed onderwijsklimaat in de stad voor alle niveaus (basisonderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en hbo) wordt gemist in de Omgevingsvisie. Dit betekent ook dat de ambitie van een kenniscampus sterker aangezet kan worden. Dit betreft met name het lange termijn perspectief voor het onderwijs om gezamenlijk Arnhem als aantrekkelijke studiestad maar ook Arnhem als kennisstad neer te zetten. B. Digitalisering is niet alleen een verandering maar ook een hulpmiddel bij het oplossen van grote vraagstukken. Dat is nu niet expliciet benoemd. **De Omgevingsvisie kent een thematische opbouw. Wat is het thema dat het dichtst bij uw eigen expertise ligt en wat vindt u van de visie op dat thema?**	

	Op verscheidene thema's en de onderwerpen is veel expertise binnen de HAN. Achter de thema's die het dichtst bij onze expertise liggen, zijn enkele HAN-voorbeelden genoemd. De visie zoals per thema verwoord, is logisch en sluit aan op de actualiteit. **<u>Thema's (incl. onderwerpen):</u>** 2. Een groene gezonde, aantrekkelijke en leefbare stad (p. 41) a. Sport: o.a. via praktijkgericht onderzoek binnen de Academie Sport en Bewegen b. Fysieke en mentale gezondheid: o.a. via praktijkgericht onderzoek binnen de Academie Sport en Bewegen c. Stadsklimaat /duurzaamheid: o.a. via het zwaartepunt Sustainable Energy & Environment - Wijkgerichte Energietransitie, bijvoorbeeld het Spijkerkwartier g. Klimaatadaptatie (beperken overlast door extreme buien, droge periodes, meer koelte): via het zwaartepunt Sustainable Energy & Environment en onderzoek in het kader van het lectoraat Sustainable River Management h. Biodiversiteit: via HAN BioCentre 3. Een vitale stad (p. 45) b. Energietransitie en circulariteit: twee thema's van het zwaartepunt Sustainable Energy & Environment en van het centre of expertise voor duurzame, betrouwbare en betaalbare elektrische energievoorziening (SEECE). Daarnaast inbedding van deze thematiek in Connectr Innovation lab c. Toekomstbestendig en bereikbare werklocaties: 4. Een stad waar het goed wonen is (p. 48): via praktijkgericht onderzoek binnen de Academie Built Environment a. Bouwopgave: i. nieuwe woningen ii. aanpassen bestaande woningen iii. tijdelijk of verplaatsbare woningen b. Betaalbaarheid wonen c. Diversiteit in de wijken en vergroten leefbaarheid en vitaliteit in de wijken 5. Een goed bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit (p. 50) a. Mobiliteit: schone mobiliteit is een thema van het zwaartepunt Sustainable Energy & Environment en onderzoek in het kader van het lectoraat Logistiek en Allianties. 6. Een stad met nieuwe energie (p. 53): Dit onderwerp valt nagenoeg samen met het zwaartepunt Sustainable Energy & Environment. Echter, wijkgerichte energietransitie vraagt niet alleen kennis over de technische kant, maar ook de sociale kant is hierbij belangrijk.	

	a. Energietransitie en betaalbaarheid daarvan: centre of expertise voor duurzame, betrouwbare en betaalbare elektrische energievoorziening (SEECE) b. Klimaatneutraal en CO2 reductie c. Warmte transitie d. Duurzame mobiliteit: onderzoek in het kader van het lectoraat HAN Automotive Research en het lectoraat Logistiek en Allianties. e. Bijdrage bedrijven en industrie: Connectr f. Betaalbaarheid energietransitie: dit is een dubbeling, zie a **Wat wilt u in algemene zin nog kwijt aan de gemeenteraad over de Omgevingsvisie?** Geen overige opmerkingen.	
C. Verweij Rozet 24-09-2021	In volgorde van onderstaande vragen: 1. *Kunt u zich in het algemeen vinden in de Omgevingsvisie ? Waarom wel, waarom niet?* Rozet kan zich vinden in het voorontwerp Omgevingsvisie Arnhem 2040. Het ontwerp geeft zicht op de ruimtelijke ordeningsthema's in samenhang met leefbaarheidsthema's en hoe de keuzes gemaakt gaan worden. Het doel dat Arnhem in een veranderende wereld zijn unieke kwaliteiten behoudt en voor al zijn huidige en nieuwe bewoners de best mogelijke leefomgeving biedt is zichtbaar door het hele document heen. 2. *De Omgevingsvisie kent een thematische opbouw (zie onderaan deze e-mail). Wat is het thema dat het dichtst bij uw eigen expertise ligt en wat vindt u van de visie op dat thema?* 1. Een aantrekkelijk Arnhem **(p. 37)** a. Historie - cultuurhistorische waarden b. Buurten 2. Een groene gezonde, aantrekkelijke en leefbare stad **(p. 41)** b. Fysieke en mentale gezondheid e. Veiligheid en het mengen van functies in de wijken 3. Een vitale stad **(p. 45)** c. Creatieve industrie en de ontwerp- en cultuursector 4. Een stad waar het goed wonen is **(p. 48)** d. Diversiteit in de wijken en vergroten leefbaarheid en vitaliteit in de wijken 3. *Wat wilt u in algemene zin nog kwijt aan de gemeenteraad over de Omgevingsvisie?* Ik geef een reactie in de volgorde van de bovenstaande punten van expertise.	

	• Rozet verzamelt verhalen uit de wijken, de Stad en de omgeving van Arnhem. Deze worden verrijkt met collecties en zichtbaar en toegankelijk gemaakt voor iedereen. Hiermee dragen we bij aan de aantrekkelijkheid van de historie en cultuurhistorische waarden van Arnhem. • Rozet ontwikkelt programma's en activiteiten die non formeel leren (kennis opdoen door doen en maken) stimuleren, met de gereedschappen taal, kunst en erfgoed. Dit draagt bij aan fysieke en mentale gezondheid. Rozet maakt de beweging dit steeds meer in de wijken te doen. • Rozet versterkt het culturele werkveld door makers, professionals, amateurs, talenten, kunstenaars te koppelen aan opdrachten. Zo dragen we bij aan het in stand houden en versterken van het creatieve-, ontwerp- en cultuurklimaat in Arnhem. • Rozet is de huiskamer in de wijken en de stad. We bieden ruimte om elkaar te leren kennen, blikwisselingen te laten ontstaan, ideeën worden geboren en plannen worden gesmeed. Samen met partners organiseert Rozet evenementen, activiteiten, cursussen enz. Rozet programmeert jaarlijks op de actualiteit van de stad. Jaarlijks worden thema's gekozen waarop we vanuit de functies programmering en planning intensief samenwerken. In het eerste half jaar van 2022 wordt het thema "de Nieuwe Stad- Ik ben de Stad" geprogrammeerd. Rozet doet dit altijd met exposities, educatie en activiteiten. Wij willen u van harte uitnodigen om vraagstukken uit de omgevingsvisie in te brengen om Arnhemmers hierop te laten reageren.	